






Görme Engelli Yetişkin Bireylerde Benlik Saygısını Yordayan Faktörlerin İncelenmesi

Examining the Predictors of Self-esteem Among Visually Impaired Individuals

Sayfa | 581

Merve DEMİRDÖVEN , Doktora Öğrencisi, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, mervedemiroven23@gmail.com

Burak ACAR , Dr. Öğretim Üyesi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, acarburak.tr@gmail.com

Ömer Miraç YAMAN , Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, omermirac@gmail.com

Geliş tarihi- Received: 27 Mayıs 2025
Kabul tarihi- Accepted: 13 Mart 2026
Yayın tarihi- Published: 28 Nisan 2026



Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2026), 17 (1), 581-608.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2026), 17 (1), 581-608.
Araştırma Makalesi / Research Paper

Öz. Bu çalışma, görme engelli bireylerin benlik saygısını yordayan faktörleri belirleyerek, öz yeterlik, bağlanma stilleri, değer odaklı yaşam ve aile rol performansının bu süreçteki rolünü incelemektedir. Araştırma, görme engelli bireylerin psikososyal iyi oluşlarını destekleyen etkili müdahale ve politikaların geliştirilmesine ve sosyal destek mekanizmalarının güçlendirilmesine katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Nicel araştırma yöntemi kullanılarak gerçekleştirilen çalışmada, ilişkisel tarama modeli benimsenmiştir. Araştırma örneklemi, Türkiye'de yaşayan 163 görme engelli bireyden oluşmaktadır ve veriler çevrimiçi anket yoluyla toplanmıştır. Verilerin analizinde betimleyici istatistikler, bağımsız gruplar t-testi, ANOVA, Pearson korelasyon analizi ve hiyerarşik regresyon analizi kullanılmıştır. Araştırma bulguları, çalışan bireylerin çalışmayanlara, yüksek eğitim düzeyine sahip bireylerin düşük eğitim düzeyine sahip olanlara kıyasla daha yüksek benlik saygısı bildirdiğini göstermektedir. Genel öz yeterliğin, güvenli bağlanma stiline ve değer odaklı yaşam biçiminin benlik saygısını pozitif yönde etkilediği; kaygılı-kararsız bağlanma stiline ise negatif bir etkisi olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte aile rol performansının da benlik saygısını güçlendiren önemli bir faktör olduğu bulunmuştur. Son olarak, benlik saygısı katılımcıların cinsiyetine göre anlamlı bir fark göstermemektedir. Sonuçlar, görme engelli bireylerin psikososyal iyi oluşlarını desteklemek için öz yeterlik inancını artırmaya yönelik müdahalelerin önemini vurgulamaktadır. Ayrıca, güvenli bağlanma gelişimini teşvik eden, değer odaklı yaşamı destekleyen ve aile içi rol performansını güçlendiren sosyal destek programlarının, bu bireylerin benlik saygısını artırmada etkili olabileceği öngörülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Benlik saygısı, Görme engelli bireyler, Öz yeterlik, Bağlanma stilleri, Değer odaklı yaşam.

Abstract. This study examines the factors predicting self-esteem in visually impaired individuals by analyzing the role of self-efficacy, attachment styles, value-oriented living, and family role performance. The research aims to contribute to the development of effective interventions and policies that support the psychosocial well-being of visually impaired individuals while strengthening social support mechanisms. A quantitative research design was employed using a correlational survey model. The study sample consisted of 163 visually impaired individuals residing in Turkey, and data were collected through an online survey. Descriptive statistics, independent samples t-tests, ANOVA, Pearson correlation analysis, and hierarchical regression analysis were used to analyze the data. The findings indicate that employed individuals reported higher self-esteem than unemployed individuals, and those with higher education levels had significantly greater self-esteem than individuals with lower education levels. General self-efficacy, secure attachment style, and value-oriented living were found to positively predict self-esteem, whereas an anxious-ambivalent attachment style had a negative effect. Additionally, family role performance was identified as a significant factor enhancing self-esteem. However, self-esteem did not differ significantly based on gender. These results highlight the importance of interventions aimed at increasing self-efficacy to support the psychosocial well-being of visually impaired individuals. Furthermore, promoting secure attachment development, encouraging value-oriented living, and strengthening family role performance through social support programs may effectively contribute to improving self-esteem in this population.

Keywords: Self-esteem, Visually impaired individuals, Self-efficacy, Attachment styles, Value-oriented living.



Extended Abstract

Introduction. Self-esteem refers to an individual's subjective evaluations of themselves and is classified into two types: global and domain-specific. Global self-esteem encompasses an individual's overall positive or negative attitudes towards themselves, while domain-specific self-esteem pertains to one's confidence in emotional, social, or academic competencies. Self-esteem does not always accurately reflect an individual's actual abilities and is directly linked to social interactions. Evaluations from others significantly influence one's self-perception and self-esteem. Social approval can enhance self-esteem, whereas feelings of worthlessness can negatively impact it. Self-esteem, extensively studied in the behavioral sciences, has been examined from various perspectives. Some studies focus on the factors that shape self-esteem, while others explore its impact on life outcomes. High self-esteem has been found to be associated with positive outcomes such as physical health, social relationships, marital satisfaction, and job satisfaction. On the other hand, low self-esteem has been linked to psychological problems such as depression, anxiety, and negative body image. Studies addressing self-esteem in individuals with disabilities appear to be relatively limited. Individuals with disabilities are more frequently exposed to stigma and exclusion by their social environment, which may adversely affect their self-perception. The belief that their physical abilities are more restricted compared to their peers may lead to the development of a negative body image. Particularly in individuals with physical disabilities, perceived social exclusion may result in psychological issues such as social anxiety and isolation. However, research indicates that individuals with disabilities who possess positive self-esteem tend to experience lower stress levels, employ more effective coping strategies, and report higher life satisfaction. In particular, the factors influencing self-esteem in individuals with visual impairments have not been sufficiently investigated. Although the literature includes studies encompassing various disability groups, research focusing on specific types of disabilities remains scarce. Studies examining self-esteem in individuals with visual impairments and its relationship with psychosocial variables are crucial for addressing this research gap. It has been found that low self-esteem in individuals with visual impairments negatively impacts social intelligence, is associated with depression, and reduces psychological well-being. A negative correlation has been identified between the degree of visual impairment and depression, with self-esteem playing a significant mediating role in this relationship. This study aims to identify the factors predicting self-esteem in individuals with visual impairments. Specifically, it examines the effects of general self-efficacy, attachment styles, value-oriented living, and family role performance on self-esteem. The study investigates how these factors shape the psychosocial adaptation of individuals with visual impairments. Designed as an exploratory study, this research seeks to explore the relationships between self-esteem and various demographic and psychological variables and to compare the findings with existing literature. By providing insights that can guide clinical interventions aimed at improving the mental health of individuals with visual impairments, this study aspires to make a unique contribution to the literature.

Method. In this study, the Rosenberg Self-Esteem Scale (RSES), General Self-Efficacy Scale (GSES), Three-Dimensional Attachment Styles Scale (TDASS), Value-Oriented Living Scale (VOLS), Family Role Performance Scale (FRPS), and a Personal Information Form were used as data collection instruments. The Personal Information Form was designed by the researchers to collect participants' demographic information, including age, gender, educational level, marital status, and employment status. The



Rosenberg Self-Esteem Scale (RSES) is a unidimensional scale consisting of 10 items, designed to measure individuals' self-esteem levels. It was adapted into Turkish by Çuhadaroğlu (1986), with a Cronbach's alpha coefficient of .76. The General Self-Efficacy Scale (GSES) is a 10-item, 4-point Likert-type scale developed to assess individuals' perceptions of their ability to cope with challenging situations. Its internal consistency coefficient is .86. The Three-Dimensional Attachment Styles Scale (TDASS) is an 18-item scale developed to identify individuals' attachment styles, consisting of three subdimensions: avoidant, secure, and anxious-ambivalent attachment. The Cronbach's alpha coefficients for these subdimensions range from .69 to .80. The Value-Oriented Living Scale (VOLS) is a 20-item scale with two subdimensions, measuring the extent to which individuals lead a value-oriented life. In the first section, participants evaluate the importance of specific values to them, while in the second section, they assess their level of commitment to these values. The Cronbach's alpha coefficients for the scale range between .83 and .85. The Family Role Performance Scale (FRPS) is an 8-item instrument developed to measure individuals' role and relationship performance within the family. Its Cronbach's alpha coefficients range from .58 to .86. The data for this study were collected between December 1, 2023, and March 5, 2024, through online surveys, following ethical approval from the Ethics Committee for Social and Human Sciences Research at Istanbul University-Cerrahpaşa. Participants were informed about the purpose of the study, assured of data confidentiality, and reminded that participation was voluntary. Data analysis was conducted using SPSS 22. First, the suitability of the data for parametric or non-parametric analyses was assessed using the Kolmogorov-Smirnov test, skewness, and kurtosis values. Independent samples t-tests were used to compare two independent groups, while Pearson correlation analysis was conducted to examine relationships between variables. Relationships between dependent and independent variables were tested using Hierarchical and Simple Regression Analyses. The significance of the findings was evaluated based on a 0.05 significance level.

Results. The reliability of the scales used in this study was tested using Cronbach's alpha internal consistency coefficient. The alpha values for the scales were as follows: 0.92 for the Rosenberg Self-Esteem Scale, 0.74 for the General Self-Efficacy Scale, 0.86 for the Importance subdimension of the Value-Oriented Living Scale, 0.70 for the Secure Attachment Style, and 0.84 for the Family Role Performance Scale. These results indicate that the scales demonstrate acceptable to high reliability.

Demographic Findings: According to the demographic findings, the study sample consisted of 163 visually impaired individuals. Among the participants, 59.50% were male and 40.50% were female, while 64.42% were single and 35.58% were married. Regarding educational background, 30.06% had a high school diploma, while 69.94% had a bachelor's degree or higher education. In terms of employment status, 58.28% were employed, whereas 41.72% were unemployed. The mean age of the participants was 31.33±9.40.

Differences in Self-Esteem Scores Based on Demographic Variables: T-tests and ANOVA were conducted to examine whether self-esteem scores differed based on demographic variables. The analysis showed that gender did not have a significant effect on self-esteem ($p>0.05$), as male participants had an average self-esteem score of 3.26±1.19, while females scored 3.06±1.28, but this difference was not statistically significant. Similarly, marital status did not significantly influence self-esteem ($p>0.05$); married participants had a mean score of 3.42±1.17, whereas single participants scored 3.04±1.24, yet the difference was not statistically meaningful. However, employment status,



Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2026), 17 (1), 581-608.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2026), 17 (1), 581-608.
Araştırma Makalesi / Research Paper

education level, and age were found to have significant effects on self-esteem. Employed individuals (3.41 ± 1.24) had significantly higher self-esteem scores than unemployed individuals (2.85 ± 1.13) ($p < 0.05$), indicating that employment positively influenced self-esteem. Education level also played a significant role, as individuals with a bachelor's degree or higher (3.36 ± 1.23) scored higher than high school graduates (2.74 ± 1.11) ($p < 0.05$). Additionally, a significant difference was observed across age groups ($p < 0.05$), with mean self-esteem scores of 3.10 ± 1.20 for individuals aged 18–24, 3.20 ± 1.15 for those aged 25–34, and 3.30 ± 1.30 for participants aged 35 and above. These findings suggest that self-esteem tends to increase slightly with age.

Correlations Between Self-Esteem and Other Scales: The relationships between self-esteem and other scales were examined using correlation analysis. The results indicated a moderate positive correlation between general self-efficacy and self-esteem ($r = 0.62$, $p < 0.05$). The importance subdimension of the Value-Oriented Living Scale was also positively correlated with self-esteem ($r = 0.37$, $p < 0.05$), while the consistency subdimension showed a stronger relationship ($r = 0.46$, $p < 0.05$). Additionally, secure attachment style was positively associated with self-esteem ($r = 0.39$, $p < 0.05$), whereas avoidant attachment ($r = -0.22$, $p < 0.05$) and anxious-ambivalent attachment styles ($r = -0.36$, $p < 0.05$) exhibited significant negative relationships. Furthermore, task performance ($r = 0.36$, $p < 0.05$), relationship performance ($r = 0.39$, $p < 0.05$), and family role performance ($r = 0.44$, $p < 0.05$) all showed significant positive correlations with self-esteem.

Predictors of Self-Esteem: Stepwise hierarchical regression analysis was conducted to identify the predictors of self-esteem. Three different models were tested, with Model 3 demonstrating the highest explained variance ($R^2 = 0.43$, 43%). According to this model, the strongest predictors of self-esteem were general self-efficacy, education level, and the consistency subdimension of the Value-Oriented Living Scale ($p < 0.05$). A one-unit increase in general self-efficacy was associated with a 0.13 increase in self-esteem scores, while a one-unit increase in the consistency subdimension resulted in a 0.01 increase in self-esteem. Additionally, individuals with a bachelor's degree or higher had self-esteem scores that were 0.41 points higher than those with only a high school diploma. Overall, the most significant predictors of self-esteem in visually impaired individuals were self-efficacy, education level, and value-oriented living. Employed individuals and those with higher education levels exhibited greater self-esteem. Additionally, attachment styles, family role performance, and relationship performance were identified as influential factors. These findings highlight the importance of developing psychosocial support programs to enhance the self-esteem of visually impaired individuals.

Discussion and Conclusion. This study identifies self-efficacy, attachment security, value-oriented living, and family role performance as critical predictors of self-esteem among visually impaired individuals. The findings highlight the importance of educational and employment opportunities, psychosocial interventions, and family support in promoting self-esteem. Additionally, the role of social support networks and assistive technologies underscores the necessity of accessibility-focused policies to enhance the overall well-being of visually impaired individuals. Future research should explore longitudinal approaches to examine changes in self-esteem over time and investigate additional factors such as social support and coping mechanisms. By implementing targeted interventions, policymakers and practitioners can improve the overall quality of life for visually impaired individuals.



Giriş

Benlik saygısı, bir kişinin kendi öz niteliklerine ilişkin öznel değerlendirmelerini ifade etmektedir (Rosenberg ve diğ., 1995, s.144; Sechi ve diğ., 2020, s.2). Küresel ve alana özgü olmak üzere iki alt türe ayrılarak incelenmektedir (von Soest ve diğ., 2016, s.594). Küresel benlik saygısı, bireyin bir bütün olarak kendi hakkındaki olumlu veya olumsuz tutumlarını içerirken alana özgü benlik saygısı duygusal, sosyal veya akademik alanlarda kişisel becerilerine duyduğu güveni tanımlamaktadır (Rentzsch ve Schröder, 2018, s.354). Subjektif bir yapı olduğu için bireyin sahip olduğu gerçek yetenek ve özellikleri her zaman doğru bir şekilde yansıtmamaktadır (Leary ve Baumeister, 2000, s.2; Orth ve Robins, 2022, s.6). Bunun yerine, klasik teorilerde de vurgulandığı gibi sosyal etkileşimle doğrudan bağlantılıdır çünkü diğerlerinin kendi hakkındaki algı ve değerlendirmeleri, bireyin benlik kavramını ve benlik saygısını şekillendirmede kilit bir rol oynamaktadır (Heatherston ve Vohs, 2000, s.725; Lachowicz-Tabaczek ve Śniecińska, 2011, s.25). Birey çevresi tarafından yeteri kadar değer görmediğini hissettiğinde benlik saygısı azalmaktadır. Bu durum, bireyi çevresindeki insanları memnun edecek veya onların dikkatini çekmesini sağlayacak davranışları sergileme konusunda motive etmektedir (Leary, 1999, s.32). Bir kişinin işinde terfi aldığı anda özgüveninin arttığını dile getirmesi, benlik saygısı ve sosyal onay arasındaki ilişkiyi somut bir şekilde örneklendirmektedir (Brown ve diğ., 2001, s.615). Benlik saygısı, psikolojik, duygusal ve sosyal boyutları kapsayan çok yönlü ve karmaşık bir yapıdır. Bu nedenle, yaşamın her evresinde sabit bir değer göstermemekte; zamanın ve mekânın dinamiklerinden, kişilerarası etkileşimlerden ve çevrenin değişen taleplerinden belirgin bir biçimde etkilenmektedir (Papadopoulos ve diğ., 2013, s.4565; Seki ve Dilmaç, 2020, s.854). Genel olarak ergenlik döneminde hızla arttığı, orta yetişkinlikte zirveye ulaştığı ve yaşlılık döneminde önemli ölçüde azaldığı ifade edilmektedir (Orth ve Robins, 2014).

Benlik saygısı, davranış bilimleri alanında diğer konulara göre üzerinde daha fazla durulan ve derinlemesine irdelenen psikolojik olgulardan biridir. Bugüne kadar çeşitli şekillerde tanımlanmış ve farklı alt türlere ayrılarak incelenmiştir. Bazı çalışmalar benlik saygısını şekillendiren faktörlere odaklanırken bazı çalışmalar benlik saygısı düzeyinin yaşam sonuçlarını nasıl ve ne ölçüde yordadığını araştırmıştır (Kirkpatrick ve Ellis, 2007, s.411). Bu konuya duyulan yoğun ilgi, kendini değerli hissetme arzusunun insan davranışlarını yönlendiren en temel güdü olduğu yönündeki yaygın kabulden kaynaklanmaktadır (Leary ve Downs, 1995, s.124; Pyszczynski vd., 2004, s.435). Bireyin öz değerini koruma ve yükseltme eğilimi, insan doğasının diğer biyolojik türlerle kıyaslandığında sahip olduğu bilişsel derinliğe ve bu derinliğin getirdiği özgün bir varlık bilincine atfedilmektedir (Greenberg, 2008, s.51). Güncel literatür, benlik saygısının bireyin hem iç dünyasını hem de sosyal etkileşim biçimlerini şekillendiren kritik bir değişken olduğuna işaret etmektedir. Bu bağlamda yapılan araştırmalar, benlik saygısının sosyal işlevsellik ve psikolojik refah ile olan ilişkisini pek çok açıdan ortaya koymuştur. Örneğin, yüksek benlik saygısının, fiziksel sağlık, nitelikli sosyal ilişkiler, evlilik doyumu ve iş tatmini de dahil olmak üzere genel başarıyı ve yaşam kalitesini güçlü bir şekilde öngördüğünü gösteren güvenilir kanıtlar bulunmaktadır (Orth ve Robins, 2014; Gultom ve Oktaviani, 2022). Güvenlik duygusu sağlama veya iyilik halini arttırma gibi yollarla olumlu duygulanım düzeyine katkıda bulunan psikolojik bir mekanizma olarak işlev gördüğü de vurgulanmaktadır (Pyszczynski vd., 2004, s.438). Düşük benlik saygısının ise obezite ve olumsuz beden imajı ile ilişkili olduğu bulunmuştur (Moradi vd., 2022). Ayrıca,



benlik saygısındaki düşüşün depresyon ve anksiyete düzeylerinde artışa yol açtığı da gözlemlenmiştir (Şare vd., 2021).

Bireylerin genel iyilik hali üzerindeki etkileri göz önünde bulundurularak benlik saygısı birçok farklı popülasyonda incelenmiştir. Ancak, diğer gruplarla karşılaştırıldığında, engelli bireylerde benlik saygısını değerlendiren araştırmalar nispeten daha sınırlı kalmıştır. Oysa; bağımsız hareket edebilme (mobilité), görsel bilgiye erişim ve çevresel ipuçlarını anlık olarak değerlendirme gibi temel alanlarda deneyimledikleri işlevsel kısıtlılıkların yanı sıra, eğitim ve meslek hayatındaki materyal erişilebilirliği sorunları nedeniyle engelli bireylerin engelli olmayan akranlarına göre psikososyal risklere karşı daha savunmasız oldukları bilinmektedir (Emerson, 2012, s.592; Banks ve diğ., 2020, s.2066). Söz konusu kısıtlılıklar bireyin sosyal etkileşim sahasını daraltmakta ve neticede onları, yaşlılarıyla karşılaştırıldığında sosyal ağlar kurma ve arkadaş edinme fırsatları bakımından daha dezavantajlı bir konuma sürüklemektedir (Augestad, 2017). Sosyal çevreleri ve etkileşim imkanları kısıtlanan bu bireyler, zamanla kendilerini toplumsal normlarla kıyaslamaya başlamakta; bedensel özelliklerinin toplum tarafından idealize edilen fiziksel görünüm kalıplarına uymadığını ve fiziksel becerilerinin akranlarına göre daha sınırlı kaldığını düşünerek bir yetersizlik algısı geliştirebilmektedirler (Miyahara ve Piek, 2006, s.229). Bu içsel yetersizlik hissi, toplumdaki yaygın sosyo-kültürel inançlar ve olumsuz tutumlardan beslenen damgalanma ve sosyal reddedilme riskleri ile birleştiğinde bireyin psikososyal durumu daha da karmaşıklaşmaktadır (Hamzat ve Seyi-Adeyemo, 2008, s.171). Özellikle görünür bedensel engelleri olan bireylerde, bu olumsuz beden imajı ve yüksek düzeyde algılanan damgalanma; sosyal kaygı ve sosyal izolasyon için temel risk faktörleri olarak kabul edilmektedir (Mushtaq vd., 2020, s.101). Tüm bu nedenlerle, engelli bireylerin yaşam kalitesini artırmak adına benlik saygısını ve bu yapıyı etkileyen faktörleri incelemek akademik ve klinik açıdan kritik bir gereklilik olarak görülmektedir (Chalk, 2015, s.200).

Bugüne kadar yapılan az sayıda epidemiyolojik ve boylamsal araştırma, olumlu öz değerlendirmelerin, engelli bireylerde daha olumlu duygulanım ve daha düşük stres düzeyleri ile ilişkili olduğunu göstermiştir (Smedema vd., 2015). Yüksek benlik saygısı bildiren engelli bireylerin, duygusal destek arama ve mizah gibi olumlu başa çıkma stratejilerini daha fazla kullandıkları da rapor edilmiştir (Byra ve ĆwirynkaŃo, 2018). Benlik saygısı ve engelin kabul edilme düzeyi arasında güçlü ve pozitif bir ilişki olduğu da tespit edilmiştir (Jung ve diğ., 2022; Mirmohammadi vd., 2022). Engelliliğin kabulünün de yaşam memnuniyetinin önemli bir yordayıcısı olduğu belirtilmiştir (Bogart, 2014). Ayrıca, zayıf benlik saygısı ve yüksek düzeyde yaşam memnuniyetsizliği rapor eden engelli bireylerin kendilerine yönelik düşük hedefler belirlemeye daha eğilimli oldukları ve bunun da kötü ruhsal/zihinsel sağlık riskini arttırdığı bulgulanmıştır (Moon ve Kim, 2021). Yüksek benlik saygısının, bu bireylerde umutsuzluk hislerinin azalmasına katkıda bulunduğu ve onların gelecekleri hakkında iyimser bir bakış açısı geliştirmelerine yardımcı olduğu kanıtlanmıştır (Lestari ve Fajar, 2020). Sonradan edinilmiş engellere sahip kişilerde de, benlik saygısının depresyonla negatif, tedaviye uyum ve duygusal kontrolle ise pozitif bir korelasyon gösterdiği bulunmuştur (Cieślak ve Golusiński, 2018).

Görme engelli bireylerde benlik saygısı düzeylerine dair literatürde farklı bulgular yer almaktadır. Bazı çalışmalar, görme engellilerin gören akranlarına kıyasla daha düşük benlik saygısına sahip olduğunu ve bu durumun sosyal zekayı, psikososyal uyumu ve depresyon düzeylerini olumsuz



Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2026), 17 (1), 581-608.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2026), 17 (1), 581-608.
Araştırma Makalesi / Research Paper

etkilediğini göstermektedir (Papadopoulos vd., 2013; Maaswinkel vd., 2020; Xie vd., 2022; Saleem ve diğ., 2023). Buna karşın birçok araştırma, gören ve görme engelli bireyler arasında benlik saygısı açısından anlamlı bir fark olmadığını (Garaigordobil ve Bernarás, 2009; Papadopoulos vd., 2014) ve görme engelli bireylerin büyük kısmının normal veya yüksek benlik saygısına sahip olduğunu ortaya koymaktadır (Bowen, 2010a; Salehi vd., 2015). Bu tür tutarsızlıklar, genellikle araştırmalarda kullanılan yöntem, yaş grubu ve örneklem farklılıklarından kaynaklanmaktadır (Augestad, 2017). Literatürdeki bu farklılıkların temelinde, benlik saygısını yordayan çeşitli klinik, demografik ve çevresel faktörler yatmaktadır. Görme kaybının yaşandığı yaş, kaybın şiddeti ve eğitim düzeyi benlik saygısını doğrudan etkilemektedir; örneğin doğuştan görme engelli olanlar veya erken yaş grubundakiler, duruma daha kolay uyum sağlayıp daha yüksek özgüven bildirmektedir (Bowen, 2010a; Papadopoulos vd., 2013; Fatima vd., 2022). Cinsiyetin etkisi konusunda ise sonuçlar ikiye ayrılmaktadır; kızların daha yüksek benlik saygısına sahip olduğunu belirten çalışmaların (Bowen, 2010a) yanı sıra, kızların erkeklere kıyasla daha düşük benlik saygısı ve daha yüksek psikopatolojik belirtiler gösterdiğini vurgulayan araştırmalar da mevcuttur (Garaigordobil ve Bernarás, 2009; Augestad, 2017). Demografik etkenlerin ötesinde; aile desteği, bağımsız hareket edebilme yeteneği, arkadaşlık ilişkileri ve yaşanılan çevre (kentsel/kırsal) gibi sosyal unsurlar, yüksek benlik saygısının ve içsel kontrol odağının en güçlü yordayıcıları olarak öne çıkmaktadır (Fatima vd., 2022; Papadopoulos vd., 2014). Çevresel ve bireysel faktörlerle şekillenen benlik saygısı, kişilerin psikolojik sağlığı üzerinde koruyucu bir role sahiptir. Genel benlik kavramı ile yüksek oranda pozitif ilişkili olan benlik saygısı (Salehi vd., 2015; Fatima vd., 2022), bireyi depresyon, anksiyete, cinsel kaygı, asteni ve obsesyon gibi psikopatolojik semptomlara karşı korumaktadır (Garaigordobil ve Bernarás, 2009; Papadopoulos vd., 2014; Salehi vd., 2015). Özgüvenin psikolojik sağlamlıktaki bu kritik işlevi, gelişim çağındaki bireyler için stratejik eğitim adımlarını zorunlu kılar. Nitekim düşük benlik saygısına sahip çocuklarda okul ortamında uygulanan "çember zamanı", "akran desteği" ve "bireysel mentorluk" gibi yapılandırılmış müdahalelerin, sadece altı ay gibi kısa bir sürede çocukların özgüvenini ve içsel kontrol odağını kalıcı olarak artırmada son derece başarılı olduğu kanıtlanmıştır (Bowen, 2010b).

Sonuç olarak literatürde yer alan bu çeşitliliği Türkiye popülasyonunun psikososyal doğasına dair derinlemesine bir anlayış geliştirilmesi açısından kritiktir. Bu çalışmanın temel amacı, Türkiye'de yaşayan görme engelli bireylerin benlik saygısı düzeylerini belirlemek ve bu düzeylerin çeşitli demografik değişkenler ile öz yeterlik, bağlanma stilleri, değer odaklı yaşam ve aile rol performansı gibi psikososyal faktörler tarafından ne ölçüde yordandığını incelemektir. Bu genel amaç doğrultusunda araştırmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- Görme engelli bireylerin benlik saygısı puanları; cinsiyet, medeni durum, yaş, eğitim düzeyi ve çalışma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- Genel öz yeterlik, değer odaklı yaşam, bağlanma stilleri ve aile rol performansı ile benlik saygısı arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- Görme engelli bireylerde benlik saygısının en güçlü yordayıcıları hangileridir?

Araştırmanın kuramsal temelleri ve mevcut literatür bulguları ışığında aşağıdaki hipotezler test edilmiştir:

H1: Eğitim düzeyi lisans ve üzeri olan ile bir işte çalışan görme engelli bireylerin benlik saygısı puanları, eğitim düzeyi lise olan ve çalışmayan bireylere göre anlamlı derecede daha yüksektir.

Demiröven, M., Acar, B. ve Yaman, Ö.M. (2026). Görme engelli yetişkin bireylerde benlik saygısını yordayan faktörlerin incelenmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 17(1), 581-608.
DOI. 10.51460/baebd.1707004



H2: Bireylerin yaşları ile benlik saygısı düzeyleri arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.
H3: Genel öz yeterlik inancı, görme engelli bireylerde benlik saygısını pozitif yönde etkileyen güçlü bir yordayıcıdır.

H4: Değer odaklı yaşamın "tutarlılık" boyutu, benlik saygısını pozitif yönde ve anlamlı şekilde yordamaktadır.

H5: Güvenli bağlanma stili ile benlik saygısı arasında pozitif; kaygılı-kararsız ve kaçınan bağlanma stilleri arasında ise negatif yönlü anlamlı bir ilişki vardır.

H6: Aile içindeki görev ve ilişki performansının (aile rol performansı) yüksek olması, benlik saygısını olumlu yönde etkilemektedir.

Yöntem

Bu bölümde, araştırmanın modeli, evreni ve örneklemini, veri toplama araçları, veri toplama süreci ve verilerin analizi ile ilgili bilgiler sunulmaktadır.

Araştırma modeli

Araştırmada nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli esas alınmıştır. İlişkisel tarama modeli, iki veya daha fazla değişken arasında herhangi bir ilişki olup olmadığını belirlemek ve varsa bu ilişkinin yönünü ve derecesini analiz etmek amacıyla nicel araştırmalarda yaygın şekilde kullanılmaktadır. Bu model, değişkenler arasındaki korelasyonları keşfetmek ve yorumlamak için istatistiksel analizler yaparak aralarındaki bağlantıların gücünü ve yönünü ortaya koymaya imkân sağlamaktadır (Bekman, 2022, s.250).

Evren ve örneklem

Türkiye'de yaşayan 18 yaş ve üzeri görme engelli bireyler bu araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Araştırma örneklemini ise kartopu örnekleme tekniği ile ulaşılan 163 görme engelli bireyden meydana gelmektedir. Katılımcıların araştırmaya dahil edilmesinde iki temel ölçüt esas alınmıştır: Bireylerin görme engelli olduklarına dair öz-beyanları ve resmi sağlık kuruluşları tarafından düzenlenen, en az %40 engel oranını belgeleyen "Erişkinler İçin Engellilik Sağlık Kurulu Raporu"na sahip olmaları. Bu kriter, örneklemin Türkiye'deki yasal mevzuat çerçevesinde engelli statüsünde kabul edilen ve bu durumun getirdiği psikososyal süreçleri deneyimleyen bireylerden oluşmasını sağlayarak metodolojik bir standart oluşturmaktadır. Örnekleme ulaşma sürecinde, görme engelli bireylerin etkileşim halinde oldukları e-posta grupları ve sosyal medya topluluklarında araştırma hakkında detaylı bilgi verilmiş ve hazırlanan anket formu çevrimiçi olarak paylaşılmıştır. Ayrıca, anketin daha geniş bir kitleye ulaştırılması amacıyla katılımcılardan destek talebinde bulunulmuş; gelen öneriler doğrultusunda anket linki farklı online platformlarda da yaygınlaştırılmıştır. Veri toplama aracının ekran okuyucu programlarla uyumlu şekilde yapılandırılmasına özen gösterilerek, katılımcıların anket formunu bağımsız bir şekilde doldurabilmeleri sağlanmıştır.



Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2026), 17 (1), 581-608.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2026), 17 (1), 581-608.
Araştırma Makalesi / Research Paper

Veri toplama araçları

Bu araştırmada, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği, Genel Öz Yeterlik Ölçeği, Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği, Değer Odaklı Yaşam Ölçeği, Aile Rol Performansı Ölçeği ve araştırmacılar tarafından oluşturulan Kişisel Bilgi Formu veri toplama araçları olarak kullanılmıştır.

Sayfa | 590

Kişisel bilgi formu

Araştırmacılar tarafından hazırlanan kişisel bilgi formunda, katılımcıların yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, medeni durumu ve çalışma durumu hakkında bilgi toplamaya yönelik sorular yer almaktadır.

Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği

Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği, bireylerin benlik saygısı düzeylerini ölçmek amacıyla Rosenberg (1965) tarafından geliştirilmiş bir ölçüm aracıdır. Ölçeğin Türk kültürüne uyarlaması Çuhadaroğlu (1986) tarafından yapılmıştır. Tek boyutlu bir yapıda olan ölçek 10 maddeden oluşmaktadır ve 4'lü likert tipinde hazırlanmıştır. Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı .76 olarak bulunmuştur. Ölçekten alınan puanların yüksek olması, bireylerin benlik saygısı düzeylerinin yüksek olduğunu göstermektedir (Güloğlu ve Karırmak, 2010, s.78).

Genel Öz Yeterlik Ölçeği

Genel Öz Yeterlik Ölçeği, bireylerin çeşitli alanlarda karşılaştıkları zorlayıcı görevlerle başa çıkma becerilerine yönelik duydukları yeterlik algılarını ölçmek amacıyla Jerusalem ve Schwarzer tarafından ilk olarak 1979 yılında geliştirilmiştir. İlk versiyonunda 20 madde bulunan ölçek, 1981 yılında yine Jerusalem ve Schwarzer tarafından gözden geçirilmiş ve madde sayısı 10'a indirilmiştir (Aypay, 2010, s.121). Türk kültürüne uyarlaması Alpay (2010) tarafından yapılan ve 4'lü likert tipinde hazırlanan ölçekte yer alan maddelerin tamamı pozitif ifadeler içermektedir. Tek faktörlü bir yapı sergilediği tespit edilen ölçeğin iç tutarlılık kat sayısı (Cronbach Alfa) .86 olarak belirlenmiştir (Aypay, 2010, s.127). Yirmibeşten fazla dile çevrilen bu ölçek, bireylerin öz yeterlik düzeylerini değerlendirmede yaygın olarak kullanılmaktadır. Ölçekten alınan yüksek puanlar bireylerin kendi becerilerine olan güvenlerinin yüksek olduğuna işaret etmektedir (Uysal, 2013, s.146).

Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği

Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği, kişilerin bağlanma stillerini belirlemek amacıyla Erzen (2016) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek, kaçınan bağlanma stili, güvenli bağlanma stili ve kaygılı-kararsız bağlanma stili olmak üzere üç alt boyuttan oluşmaktadır. Toplam 18 madde içeren ölçek, 5'li Likert tipi bir değerlendirme sistemi kullanmaktadır. Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları, kaçınan bağlanma stili için .80, güvenli bağlanma stili için .69 ve kaygılı-kararsız bağlanma stili için .71 olarak belirlenmiştir (Erzen, 2018, s.15-16).



Değer Odaklı Yaşam Ölçeği

Değer Odaklı Yaşam Ölçeği, bireylerin günlük yaşamlarını ne ölçüde değer odaklı sürdürdüklerini değerlendirmek amacıyla Wilson ve Groom (2002) tarafından geliştirilmiş iki bölümden oluşan bir öz-bildirim aracıdır. Ölçeğin Türk kültürüne uyarlaması ve geçerlilik-güvenirlik çalışması Çekici ve diğ. (2018) tarafından yapılmıştır. "Önem" ve "Tutarlılık" olmak üzere iki alt boyuttan oluşan ölçek, toplam 20 maddeden oluşmaktadır ve 10'lu Likert tipi bir derecelendirmeye sahiptir. İlk bölümde, katılımcılar belirtilen değerlerin kendileri için ne kadar önemli olduğunu 1 (Hiç önemli değil) ile 10 (Oldukça önemli) arasında puanlamaktadırlar. İkinci bölümde ise son bir hafta içindeki davranışlarının sahip oldukları değerlerle ne ölçüde uyumlu olduğunu değerlendirmektedirler. Ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları, "Önem" alt boyutunda .85, "Tutarlılık" alt boyutunda ise .83 olarak belirlenmiştir. Yüksek puanlar, bireylerin değer odaklı bir yaşam sürdürdüklerini, düşük puanlar ise bu konuda yetersiz kaldıklarını göstermektedir (Çekici ve diğ., 2018, s.465).

Aile Rol Performansı Ölçeği

Aile Rol Performansı Ölçeği, aile içi rolleri ve bu rollerin ne düzeyde yerine getirildiğini değerlendirmek amacıyla Chen ve diğ. (2013) tarafından geliştirilmiş ve Türkçeye Akın ve Uğur (2014) tarafından uyarlanmıştır. Ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışması da yine Akın ve Uğur (2014) tarafından yapılmıştır. Ölçek, görev performansı ve ilişki performansı olmak üzere iki alt boyuttan oluşmakta ve toplamda 8 madde içermektedir. "Hiç uygun değil" ile "tamamen uygun" arasında değişen 5'li likert tipi bir ölçektir (Akın ve Uğur, 2014, s.128). Ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları, "görev performansı" alt boyutunda 0,58, "ilişki performansı" alt boyutunda ise 0,86 olarak belirlenmiştir. Ölçekten alınan yüksek puanlar, kişilerin aile içindeki performanslarının yüksek olduğunu gösterirken düşük puanlar ise aile içi rollerin yerine getirilmesinde ve aile içi ilişkilerde düşük performans anlamına gelmektedir (Akın ve Uğur, 2014).

Veri toplama süreci

Araştırmanın etik kurul onayı, 23 Kasım 2023 tarihinde, 842470 sayılı ve 2023_433 karar numarası ile İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu Başkanlığı'ndan alınmıştır. Araştırma kapsamında değerlendirilen veriler, 1 Aralık 2023 ile 5 Mart 2024 tarihleri arasında çevrimiçi anketler yoluyla toplanmıştır. Anket formunda araştırmanın amacı detaylı bir şekilde açıklanmış, kişisel bilgilerin gizliliğinin nasıl korunacağı konusunda ayrıntılı bilgi verilmiş ve araştırmaya katılımın tamamen gönüllülük esasına dayalı olduğu açıkça belirtilmiştir.

Verilerin analizi

Tüm veriler bilgisayarda SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 22 programına kaydedilerek analiz edilmiştir. Verilerin analizinde ilk olarak hangi testlerin (parametrik/nonparametrik testler) uygulanacağına karar vermek için karşılanması gereken varsayımlar test edilmiştir. Dağılımın normallikine karar vermek için Kolmogorov-Smirnov, normal dağılımın diğer varsayımları olan basıklık ve çarpıklık değerleri ve histogram grafiğinden



yararlanılmıştır. Bağımsız iki grup karşılaştırmasında t-testi (Independent sample t-testi) kullanılmıştır. Sürekli değişkenler arası ilişkiye Pearson korelasyon analizi ile bakılmıştır. Bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerindeki etkisini incelemek için Hiyerarşik Regresyon ve Basit Regresyon analizi kullanılmıştır. Elde edilen değerlerin anlamlı olup olmadığının yorumlanmasında 0.05 anlamlılık düzeyi ölçüt olarak kullanılmıştır.

Sınırlılıklar

Bu araştırma, görme engelli bireylerde benlik saygısını yordayan faktörlere dair önemli bulgular sunmakla birlikte, sonuçların yorumlanmasında dikkate alınması gereken bazı sınırlılıkları bünyesinde barındırmaktadır. Araştırmanın temel sınırlılığı, örneklemin görme engelinin derecesine (total düzeyde görme kaybı veya az görme) ve engelin oluş zamanına (doğuştan veya sonradan edinilmiş) göre standardize edilmemiş olmasıdır. Literatürde görme kaybı düzeyi ile depresyon ve benlik saygısı arasında anlamlı ilişkiler olduğu belirtilmesine rağmen, bu çalışmada katılımcıların %40 ve üzeri engel oranına sahip resmi raporlu bireyler olması homojenlik açısından yeterli kabul edilmiş; ancak klinik alt grup analizlerine odaklanılmamıştır. Ayrıca Örneklemin kartopu tekniği ve çevrimiçi anketler yoluyla oluşturulmuş olması, sadece dijital platformlara ve ekran okuyucu teknolojilere erişimi olan bireylere ulaşılmasına neden olmuştur. Bu durum, teknoloji kullanım düzeyi düşük olan veya sosyal medya gruplarına dahil olmayan görme engelli bireylerin temsilini sınırlayabilmektedir. Son olarak Çalışma, kesitsel (cross-sectional) ve ilişkisel tarama modeline dayalı bir açılımlı araştırma değildir. Bu durum, değişkenler arasında nedensel bir ilişki kurmayı zorlaştırmaktadır. Benlik saygısının zaman içindeki değişimini gözlemlemek adına boylamsal (longitudinal) çalışmaların yapılması literatüre önemli bir katkı sağlayacaktır.

Bulgular

Çalışmada kullanılan ölçek puanlarının güvenilirliklerini test etmek için Cronbach Alfa içsel tutarlılık testi kullanılmıştır. Cronbach (1951)'in geliştirmiş olduğu alfa katsayı yöntemi, anket maddelerinin iç tutarlılıklarının tahmini yöntemidir. Alfa katsayısı, ölçekte yer alan belirli maddelerin toplam varyanslarının genel varyansa oranı ile bulunan ağırlıklı standart değişimin ortalaması olarak tanımlanmaktadır (Ercan ve İsmet, 2004).

Cronbach Alpha katsayısı 0 ile 1 arasında değerler ile ölçülmekte olup ölçek güvenilirliğinin değerlendirilmesinde belirli referans aralıkları esas alınmaktadır. İslamoğlu ve Alniaçık (2009) tarafından önerilen sınıflandırmaya göre; hesaplanan katsayının $0,01 \leq \alpha < 0,40$ aralığında olması ölçeğin güvenilir olmadığını, $0,40 \leq \alpha < 0,60$ aralığında bulunması ise güvenilirliğin düşük olduğunu göstermektedir. Öte yandan, katsayı değerinin $0,60 \leq \alpha < 0,80$ aralığında yer alması ölçek güvenilirliğinin kabul edilebilir seviyede olduğuna, $0,80 \leq \alpha < 1,00$ aralığında olması ise güvenilirliğin yüksek olduğuna işaret etmektedir.



Tablo 1.
Ölçek puanlarına ilişkin güvenirlik analizi

	Cronbach's Alpha
Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği	0,92
Genel Öz Yeterlilik Ölçeği	0,74
Değer Odaklı Yaşam Ölçeği önem boyutu	0,86
Güvenli bağlanma stili	0,70
Aile Rol Performans Ölçeği	0,84

Tablo 1 incelendiğinde ölçek puanlarının kabul edilebilir/yüksek güvenirlik seviyelerinde olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 2.
Demografik özelliklere ilişkin bulgular

Değişkenler	Grup	n	%
Cinsiyet	Erkek	97	59,50
	Kadın	66	40,50
Medeni durum	Evli	58	35,58
	Bekar	105	64,42
Eğitim durumu	Lise	49	30,06
	Lisans ve üzeri	114	69,94
Çalışma durumu	Çalışıyor	95	58,28
	Çalışmıyor	68	41,72
Yaş	Ort±Ss	31,33±9,40	

Çalışma örneklemini görme engeli bulunan 163 bireyden oluşmaktadır. Görme engeli bulunan kişilerin %40,50'si (n:66) kadın, %59,50'si (n:97) erkek; %64,42'si (n:105) bekar, %35,58'i (n:58) evli; %30,06'sı (n: 49) lise mezunu, %69,94'ü (n: 114) lisans ve üzeri eğitim seviyesine sahip kişilerden oluşmaktadır. Kişilerin yaş ortalaması 31,33±9,40'tır.

Tablo 3.
Ölçek puanlarına ilişkin özet istatistikler

Ölçekler	n	$\bar{X} \pm Ss$	Çarpıklık	Basıklık
Rosenberg benlik saygısı ölçeği	163	3,18±1,23	-0,03	-0,79
Genel öz yeterlilik ölçeği	163	31,92±4,84	-0,55	0,72
Değer odaklı yaşam ölçeği önem boyutu	163	57,53±10,45	-1,20	1,77
Değer odaklı yaşam ölçeği tutarlılık boyutu	163	79,53±15,96	-1,16	1,74
Güvenli bağlanma stili	163	20,01±3,09	-0,43	-0,15
Kaçınma bağlanma stili	163	12,82±4,20	1,00	0,75
Kaygılı kararsız bağlanma stili	163	13,53±5,25	0,76	0,06
Görev performans	163	14,02±3,41	-0,55	0,01
İlişki performansı	163	16,43±3,64	-1,28	1,22
Aile rol performans ölçeği	163	30,45±6,00	-1,03	0,92

Ölçek puanlarına ilişkin ortalama ve standart sapma değerleri Tablo.3'de gösterilmiştir. Ayrıca verilerin normal dağılıma uygun olup olmadığına basıklık çarpıklık değerleri incelenerek karar verilmiştir. Basıklık ve çarpıklık değerleri $\pm 2,0$ arasında olmasında (George ve Mallery, 2010) değerlerin normal dağılım gösterdiği değerlendirilerek analizler parametrik testler ile gerçekleştirilmiştir.

Tablo 4.
Benlik saygısı puanlarının demografik özelliklere göre karşılaştırılmasına ilişkin bulgular

Demografik Özellikler	Grup	n	$\bar{X} \pm Ss$	t	p
Cinsiyet	Erkek	97	3,26±1,19	1,00	0,32
	Kadın	66	3,06±1,28		
Medeni Durum	Evli	58	3,42±1,17	1,88	0,06
	Bekar	105	3,04±1,24		
Çalışma Durumu	Çalışıyor	95	3,41±1,24	2,91	0,01
	Çalışmıyor	68	2,85±1,13		
Eğitim Durumu	Lise	49	2,74±1,11	-3,02	0,01
	Lisans ve üzeri	114	3,36±1,23		
Yaş (ANOVA)	18-24	50	3,10 ± 1,20	4,05	0,08
	25-34	60	3,20 ± 1,15		
	35 ve üzeri	53	3,30 ± 1,30		

Açıklamalar: **t** / **F**: t-testi veya F-testi değeri, **p**: Anlamlılık düzeyi



Benlik Saygısı Ölçeği puanları, katılımcıların cinsiyetine göre anlamlı bir fark göstermemektedir ($p > 0.05$). Bu bulgu, cinsiyetin benlik saygısı üzerinde belirgin bir etkisi olmadığını düşündürmektedir. Erkek katılımcılar ortalama olarak $3,26 \pm 1,19$ puan alırken, kadın katılımcılar $3,06 \pm 1,28$ puan almıştır. Bu fark istatistiksel olarak anlamlı değildir ($t = 1.00, p > 0.05$). Benzer şekilde, Benlik Saygısı Ölçeği puanları, katılımcıların medeni durumuna göre de anlamlı bir fark göstermemektedir ($p > 0.05$). Evli katılımcılar ortalama $3,42 \pm 1,17$ puan alırken, bekar katılımcılar $3,04 \pm 1,24$ puan almıştır. Bu fark da istatistiksel olarak anlamlı değildir ($t = 1.88, p > 0.05$).

Çalışma durumu açısından ise anlamlı bir fark bulunmuştur. Çalışan katılımcılar ($n = 95$) ortalama $3,41 \pm 1,24$ puan alırken, çalışmayan katılımcılar ($n = 68$) ortalama $2,85 \pm 1,13$ puan almıştır. Bu fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($t = 2.91, p < 0.05$). Çalışma durumunun benlik saygısı üzerinde pozitif bir etkisi olduğu gözlemlenmiştir. Eğitim durumu açısından da anlamlı bir fark bulunmuştur. Lise mezunu katılımcılar ($n = 49$) ortalama $2,74 \pm 1,11$ puan alırken, lisans ve üzeri eğitim düzeyine sahip katılımcılar ($n = 114$) ortalama $3,36 \pm 1,23$ puan almıştır. Bu fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($t = -3.02, p < 0.05$). Eğitim düzeyinin benlik saygısı üzerinde pozitif bir etkisi olduğu gözlemlenmiştir. Yaş grupları arasında da anlamlı farklar bulunmuştur. 18-24 yaş grubu ($n = 50$) ortalama $3,10 \pm 1,20$ puan alırken, 25-34 yaş grubu ($n = 60$) ortalama $3,20 \pm 1,15$ puan ve 35 ve üzeri yaş grubu ($n = 53$) ortalama $3,30 \pm 1,30$ puan almıştır. ANOVA sonuçları, yaş grupları arasında benlik saygısı puanları açısından anlamlı farklar olduğunu göstermektedir ($F = 4.05, p < 0.05$). Benlik saygısının yaş gruplarına göre farklılaştığı söylenebilir.

Tablo 5.

Benlik saygısı puanları ile diğer değişkenler arasındaki korelasyonlar

Değişkenler	r*
Genel öz yeterlilik ölçeği	0,62
Değer odaklı yaşam ölçeği önem boyutu	0,37
Değer odaklı yaşam ölçeği tutarlılık boyutu	0,46
Güvenli bağlanma stili	0,39
Kaçınma bağlanma stili	-0,22
Kaygılı kararsız bağlanma stili	-0,36
Görev performans	0,36
İlişki performansı	0,39
Aile rol performans ölçeği	0,44
Yaş	0,20

Korelasyon derecesi olarak $\pm 1 \leq r \leq \pm 0.7$ Kuvvetli ilişki, $\pm 0.7 \leq r \leq \pm 0.3$ Orta Düzeyde ilişki, $\pm 0.3 \leq r \leq 0$ Zayıf ilişki baz alınmıştır (Gürbüz ve Şahin, 2018).

Açıklamalar:

- r: Korelasyon katsayısı
- p: Anlamlılık düzeyi



Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2026), 17 (1), 581-608.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2026), 17 (1), 581-608.
Araştırma Makalesi / Research Paper

Benlik saygısı puanları ile genel öz yeterlilik ölçeği puanları arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r = 0,62, p < 0,05$). Bu sonuç, bireylerin genel öz yeterlilik algılarının benlik saygılarını önemli ölçüde etkilediğini göstermektedir.

Değer odaklı yaşam ölçeğinin önem boyutu ile benlik saygısı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = 0,37, p < 0,05$). Bu, bireylerin değer verdikleri alanlarda yaşamlarını sürdürmelerinin benlik saygılarını artırdığını ortaya koymaktadır. Benzer şekilde, değer odaklı yaşam ölçeğinin tutarlılık boyutu ile benlik saygısı arasında da pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r = 0,46, p < 0,05$). Bu, bireylerin davranışlarının değerleriyle uyumlu olmasının benlik saygısını olumlu yönde etkilediğini göstermektedir.

Güvenli bağlanma stili ile benlik saygısı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = 0,39, p < 0,05$). Güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin daha yüksek benlik saygısına sahip oldukları gözlemlenmiştir.

Kaygılı-kararsız bağlanma stili ile benlik saygısı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r = -0,36, p < 0,05$). Bu sonuç, kaygılı-kararsız bağlanma stiline sahip bireylerin benlik saygılarının daha düşük olduğunu göstermektedir.

Kaçınma bağlanma stili ile benlik saygısı arasında düşük düzeyde negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = -0,22, p < 0,05$). Bu, kaçınma bağlanma stiline sahip bireylerin benlik saygılarının nispeten daha düşük olduğunu göstermektedir.

Görev performansı ile benlik saygısı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = 0,36, p < 0,05$). Yüksek görev performansı sergileyen bireylerin benlik saygılarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

İlişki performansı ile benlik saygısı arasında da pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r = 0,39, p < 0,05$). Bu, ilişki performansının benlik saygısını olumlu yönde etkilediğini göstermektedir. Aile rol performansı ölçeği ile benlik saygısı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = 0,44, p < 0,05$). Aile içindeki rol performansının yüksek olması, benlik saygısını artırmaktadır. Yaş ile benlik saygısı arasında pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r = 0,20, p < 0,05$). Bu bulgu, yaşın ilerlemesiyle benlik saygısının hafifçe arttığını göstermektedir.

Bu bulgular, görme engelli bireylerde benlik saygısını etkileyen çeşitli faktörlerin anlaşılmasına katkıda bulunmaktadır. Özellikle, genel öz yeterlik, bağlanma stilleri, değer odaklı yaşam ve aile içi rol performansı gibi değişkenlerin benlik saygısı üzerindeki etkileri dikkat çekicidir.



Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2026), 17 (1), 581-608.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2026), 17 (1), 581-608.
Araştırma Makalesi / Research Paper

Tablo 6.
Benlik saygısı puanlarının yordanmasına yönelik bulgular

Model		B	St. Hata	Beta	t	p	Korelasyon	Kısmi korelasyon	VIF
1	Sabit	-1,81	0,51		-3,56	0,01			
	Genel Öz Yeterlilik Ölçeği	0,16	0,02	0,62	9,93	0,01	0,62	0,62	1,00
2	Sabit	-1,99	0,50		-3,97	0,01			
	Genel Öz Yeterlilik Ölçeği	0,15	0,02	0,60	9,81	0,01	0,62	0,61	1,01
	Eğitim=lisans ve üzeri	0,46	0,16	0,17	2,80	0,01	0,23	0,22	1,01
3	Sabit	-2,31	0,51		-4,53	0,01			
	Genel Öz Yeterlilik Ölçeği	0,13	0,02	0,51	7,31	0,01	0,62	0,50	1,36
	Eğitim=lisans ve üzeri Değer Odaklı Yaşam Ölçeği tutarlılık boyutu	0,41	0,16	0,15	2,55	0,01	0,23	0,20	1,02
Model1	F(1,161)=98,61;p<0,05	R:0,62 R2:0,38 Düzeltilmiş R ² :0,38							
Model2	F(2,160)=53,33;p<0,05	R:0,64 R2:0,41 Düzeltilmiş R ² :0,40							
Model3	F(3,159)=40,17;p<0,05	R:0,66 R2:0,43 Düzeltilmiş R ² :0,42							

Benlik saygısı puanlarının yordanmasına yönelik hipotezler Stepwise (adımsal) Hiyerarşik Regresyon analizi ile incelenmiştir. Regresyon analizi Bağımsız değişken X hakkında sahip olunan bilgilerden hareketle bağımlı değişken Y tahmin edilmeye çalışılmaktadır (Eymen, 2007, s.93). Bu sebeple benlik saygısı puanları ile bağımsız değişkenler arasında fark ya da ilişki olup olmadığı incelenmiş ve anlamlı bulunan değişkenler Regresyon modeline dahil edilerek analiz edilmiştir. Modele dahil edilen sayısal değişkenler direkt alınırken kategorik değişkenler Dummy kodlama yapılarak sayısal hale getirilmiş ve Regresyon analizine dahil edilmiştir. Regresyon analizinin varsayımlarına bakıldığında Durbin-Watson istatistiği ile gözlemlerin bağımsızlığına bakılmıştır. Test istatistiği 0-4 arasında değişmekte olup, 2 değeri artıkların ilişkisiz olduğu yani otokorelasyon olmadığı anlamına gelmektedir. 3'ten büyük bir değer bitişik artıklar arasında negatif bir korelasyonu gösterirken 1'in altındaki değer pozitif bir korelasyonu belirtir (Fields ve Blum, 1997) . Yapılan analizde Durbin-Watson değerleri 2,1 olup otokorelasyon olmadığı değerlendirilmiştir. Varyans büyütme faktörü, (VIF) 5'ten küçük olup çoklu bağlantılılık sorununun olmadığı görülmektedir.

Benlik saygısı puanları ile anlamlı fark gösterdiği tespit edilen Genel öz yeterlilik ölçeği, Değer odaklı yaşam ölçeği önem boyutu, değer odaklı yaşam ölçeği tutarlılık boyutu, Güvenli bağlanma stili, Kaçınma bağlanma stili, Kaygılı kararsız bağlanma stili, Görev performans, İlişki performansı, Aile rol performans ölçeği, Yaş eğitim durumu ve çalışma durumu değişkenleri modele dahil edilerek Stepwise (adımsal) hiyerarşik regresyon analizi yapılmıştır. Tablo.1 Benlik saygısı puanlarının yordanmasına yönelik 3 model olduğu tespit edilmiştir. 1. Modelde açıklanan varyansın %38 (R²:0,38) 2. Modelde %41 (R²:0,41) ve 3. Modelde (R²:0,43) olduğu saptandı. Açıklanan varyansın en yüksek olduğu 3. Modelde benlik saygısını yordayan değişkenlerin genel öz yeterlilik ölçeği, eğitim düzeyi ve değer odaklı



yaşam ölçeği olduğu görülmektedir [$F(3,159)=40,17;p<0,05$]. Genel öz yeterlilik ölçeği puanlarındaki 1 birimlik değişim benlik saygısı puanlarında 0,13 kat, değer odaklı yaşam ölçeği puanlarındaki 1 birimlik değişim benlik saygısı puanlarında 0,01 kat değişimine sebep olacaktır. Eğitim düzeyi lisans ve üzeri olan kişilerde benlik saygısı değerleri eğitim düzeyi lise olanlara göre 0,41 puan daha fazladır.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Her engel grubunun birey üzerinde yarattığı kısıtlılıklar ve toplumsal hayattaki yansımaları birbirinden farklı dinamikler barındırmaktadır. Görme engeli özelinde değerlendirildiğinde; görsel duyum kaybına bağlı olarak gelişen yaşantı eksikliği ve çevresel ipuçlarına erişimdeki sınırlılıklar, bireyin kendilik algısını şekillendiren temel dezavantajlardır. Bu noktada benlik saygısı, görme engelli bireylerin sosyal hayatta karşılaştıkları bu özgün zorlukların üstesinden etkili bir şekilde gelebilmeleri için gerekli olan temel psikolojik unsurlardan biridir (Karataş ve Duyan, 2007, s.5). Görme engelli bireylerin görsel geribildirimden yoksun olmaları ve kendileri hakkındaki değerlendirmeleri, sosyal çevrelerine uyum becerilerini ve toplumsal etkileşim düzeylerini büyük ölçüde etkilemektedir (Fotiadou vd., 2014, s.98). Ayrıca benlik saygısı, engelli bireylerin sahip oldukları kısıtlılıkları kabul edip kendi değerli yönlerinin farkında olarak yaşamalarını desteklemektedir (Indrayani ve Immanuel, 2022, s.120). Bu hayati önemine rağmen, literatürde görme engelli bireylerde benlik saygısına ilişkin ciddi bilgi boşlukları bulunmaktadır. Engelli bireylerle yürütülen araştırmaların büyük çoğunluğunun ağırlıklı olarak fiziksel veya zihinsel engelli bireyleri kapsadığı, görme engelli bireylerde benlik saygısına yönelik ilginin ise daha düşük düzeyde kaldığı tespit edilmiştir. Görme engelli bireylerle yapılan az sayıdaki araştırmada da çoğunlukla benlik saygısının psikolojik iyi oluş ve psikososyal uyum düzeyleri üzerindeki sonuçlarına odaklanılmış; ancak bu saygının hangi değişkenler tarafından belirlendiği yeterince değerlendirilmemiştir. Bu doğrultuda çalışmada, görme engelli bireylerin yaşadığı spesifik dezavantajlar göz önünde bulundurularak; sosyo-demografik özellikler, genel öz yeterlik, bağlanma stilleri, aile rol performansı ve değer odaklılığın benlik saygısı üzerindeki yordayıcı etkileri analiz edilmiştir.

İstatistiksel analizler, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği'nden elde edilen puanların katılımcıların çalışma ve eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık gösterdiğini ortaya koymuştur. Ortalama değerlere göre çalışan kişilerin benlik saygısı puanlarının çalışmayan kişilere göre daha yüksek olduğu ve lise mezunu kişilerin benlik saygısı puanlarının lisans ve üzeri eğitim düzeyine sahip kişilere göre daha düşük olduğu belirlenmiştir. Karataş ve Duyan (2001) tarafından görme engelli bireylerde benlik saygısını etkileyen sosyodemografik özellikleri belirlemek amacıyla yapılan araştırmada da benlik saygısı ile çalışma durumu ve eğitim durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bir başka araştırmada, üniversite mezunu ortopedik engelli bireylerin benlik saygısı puan ortalamalarının, daha düşük eğitim seviyesine sahip ortopedik engelli bireylere kıyasla anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur (Şahin ve Balcı Akpınar, 2016). Görme engelli bireyler; dış dünyada bağımsız hareket edebilme (mobilité) ve günlük yaşam rutinlerini yardımsız sürdürebilme süreçlerinde öz-algılarını etkileyebilecek ciddi zorluklar deneyimlemektedirler. Fiziksel çevrenin erişilemezliğiyle birleşen bu bağımsız yaşam engelleri, bireyin kendilik imajını ve toplumsal hayattaki varoluşunu doğrudan etkilemektedir. Bu işlevsel kısıtlılıklarla başarılı bir şekilde başa çıkabilme düzeyi, büyük ölçüde sahip olunan benlik saygısının düzeyine bağlıdır. Sonuç olarak benlik



Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2026), 17 (1), 581-608.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2026), 17 (1), 581-608.
Araştırma Makalesi / Research Paper

saygısı, kısıtlılıklara rağmen bireyin kendisini toplumun değerli ve üretken bir ferdi olarak konumlandırmasını sağlayan kritik bir psikolojik mekanizmadır (Beach vd., 1995, s.532). Ayrıca, yaşın benlik saygısı düzeyleri üzerinde pozitif yönde düşük düzeyde bir etkiye sahip olduğu da saptanmıştır. Spor yapan ve sedanter işitme engelli bireylerde benlik saygısını çeşitli değişkenler açısından analiz eden bir çalışmada da yaş ile benlik saygısı arasında pozitif bir ilişki olduğu ve yaşın benlik saygısı düzeylerini düşük düzeyde öngördüğü belirlenmiştir (Toy vd., 2020). Bu bulgu, yaşları ilerledikçe bireylerin engellerini kabul düzeylerinin artması, engellerinin yol açtığı fiziksel kısıtlılıklarla daha etkili bir şekilde başa çıkabilmeleri, kendilerine yönelik olumsuz tutumları daha az içselleştirmeleri ve sosyal rollerini daha iyi yerine getirebilmelerine bağlı olarak toplumsal hayatta daha fazla kabul gördüklerini hissetmeleri ile açıklanabilir.

Katılımcıların benlik saygısı puanları ile cinsiyet ve medeni durum değişkenleri arasında ise istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. Bu bulgu, önceki birçok benzer araştırma sonucu ile tutarlılık göstermektedir. Örneğin, Görme engelli bireylerle yapılan çoğu çalışmada, benlik saygısı düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Karataş ve Duyan, 2007; Fatima vd., 2022; Kapinga ve Aloni, 2023; Özcan ve Gençay, 2023). Ulaştığımız bu bulgu, farklı engel grupları üzerinde yürütülen araştırma sonuçlarıyla da büyük ölçüde örtüşmektedir (Açak ve Karademir, 2011; Bano vd., 2015; Dinçer vd., 2015). Ancak, literatürde mevcut bulgularımızla uyumlu olmayan sonuçlar rapor eden araştırmalar da bulunmaktadır. Görme engelli ergenlerle yapılan bazı araştırmalarda erkeklerin kızlara göre daha yüksek bir benlik saygısına sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır (Garaigordobil ve Bernarás, 2009; Tołczyk ve Pisula, 2019; Zeried vd., 2019). Görme engelli ergenlerle yapılan başka bir çalışmada ise kızların erkeklere göre daha yüksek benlik saygısı puanları bildirdikleri bulunmuştur (Bowen, 2010). Sonuçlar arasındaki bu farklılıklar, örneklem seçiminde tercih edilen yöntemlerin ve kullanılan veri toplama tekniklerinin çeşitliliğinden kaynaklanmış olabilir. Araştırmalarda farklı veri toplama araçlarının kullanılması da söz konusu çelişkileri açıklayabilir. Zira bazı araçlar küresel benlik saygısını değerlendirirken bazıları yalnızca belirli alanlarda benlik saygısını ölçmektedir. Mevcut çalışmada kullanılan Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği, küresel benlik saygısını ölçmek amacıyla tasarlanmış bir araçtır. Ayrıca, örneklem gruplarındaki kadın ve erkek yüzdelerinin farklı olması da sonuçlar arası çelişkilerin bir diğer nedeni olabilir.

Araştırmada elde edilen bir diğer önemli bulgu, benlik saygısı ile genel öz yeterlik arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir ilişkinin var olduğudur. Öz yeterlik, engelli bireylerin engellerini kabullenme ve engellerine uyum sağlama yetenekleri üzerinde etkili olan en önemli psikolojik özelliklerden biridir. Yüksek öz yeterlik inancına sahip engelli bireyler, hem fiziksel engellerinin üstesinden gelme konusunda daha başarılı olmakta hem de engellerinin beraberinde getirdiği duygusal zorluklarla daha etkin ve verimli bir şekilde başa çıkabilmektedirler (Yehene vd., 2019, s.472; Dymecka vd., 2021). Öyle ki omurilik yaralanması olan bireylerin engellerini kabulünü etkileyen sosyodemografik ve psikolojik özellikleri inceleyen bir çalışmada, öz yeterliğin engelin kabulü açısından en belirleyici faktör olduğu bulunmuştur (Attawong ve Kovindha, 2005). Ayrıca, yüksek öz yeterliğin sonradan edinilmiş bir engeli olan bireylerde daha iyi yaşam kalitesi ve daha yüksek sosyal katılımı teşvik ettiği de gösterilmiştir (Brands vd., 2014). Engelli bireylerde genel öz yeterlik, yaşam kalitesi, engelin kabulü ve sosyal katılım ile benlik saygısı arasında olumlu ilişkiler bildiren (Messmer Uccelli vd., 2016; Yamada vd., 2021) önceki araştırma sonuçları dikkate alındığında da hem genel öz yeterliğin hem de genel öz



yeterlikle ilişkili faktörlerin, engelli bireylerin benlik saygıları üzerinde doğrudan veya dolaylı bir etkiye sahip olması beklenen bir durumdur.

Literatürde, görme engelli bireylerde benlik saygısı ve genel öz yeterlik arasındaki ilişkiyi inceleyen herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Ancak, farklı engel grupları ile gerçekleştirilen araştırmalar, genel öz yeterlik düzeyinin engelli bireylerin benlik saygısı üzerinde pozitif ve anlamlı bir etkiye sahip olduğunu doğrulamaktadır (Saraçoğlu vd., 1989; Dahlbeck ve Lightsey, 2008). Bu sonuçlar, görme engelli bireylerin kendilerine duydukları güvenin ve yetkinlik algılarının, benlik saygılarını olumlu yönde etkilediğini göstermektedir. Ayrıca, genel öz yeterliğin, engelli bireylerin benlik saygısını artırmaya yönelik klinik uygulamalar ve rehabilitasyon programları tasarlanırken dikkate alınması gereken kritik bir faktör olduğuna da işaret etmektedir. Katılımcıların benlik saygısı puanları bağlanma stillerine göre incelendiğinde, benlik saygısının güvenli bağlanma stili ile orta düzeyde pozitif, kaygılı-kararsız bağlanma stili ile orta düzeyde negatif ve kaçınma bağlanma stili ile düşük düzeyde negatif bir korelasyon gösterdiği tespit edilmiştir. Fiziksel engelli bireyler arasında psikososyal uyumu etkileyen faktörlerin incelendiği bir araştırmada da güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin benlik saygısının, güvensiz bağlanan bireylere kıyasla daha yüksek olduğu bulunmuştur (Hwang vd., 2009). Fibromiyalji tanısı alan kadınlar üzerinde yapılan bir araştırmada da benzer bir sonuca ulaşılmıştır (Sechi vd., 2020). Şizofreni hastalarıyla yürütülen bir araştırmada ise kaygılı bağlanma stiline benlik saygısının olumsuz bir yordayıcısı olduğu bulgulanmıştır (Ringer vd., 2013).

Araştırmada katılımcıların Değer Odaklı Yaşam Ölçeği'nden aldıkları puanlar ile benlik saygısı düzeyleri arasındaki ilişki ve bu ilişkinin yönü ve derecesi de analiz edilmiştir. Analiz sonuçları, benlik saygısı ile Değer Odaklı Yaşam Ölçeği'nin önem ve tutarlılık alt boyutları arasında orta düzeyde pozitif bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Benlik saygısı ile Değer Odaklı Yaşam Ölçeği'nin önem alt boyutu arasındaki pozitif ilişki, benlik saygısı yüksek olan katılımcıların aile yaşamlarına, ilişkilerine, eğitim ve çalışma hayatlarına, fiziksel öz bakımlarına, eğlence faaliyetlerine, ebeveynliğe ve maneviyatlarına daha fazla değer verdiklerini göstermektedir. Benlik saygısı ile Değer Odaklı Yaşam Ölçeği'nin tutarlılık alt boyutu arasındaki pozitif ilişki ise bu katılımcıların son bir hafta içinde değerlerine uygun bir yaşam sürdürdüklerine daha fazla inandıklarını ortaya koymaktadır. Kore'de yapılan bir araştırma, boş zaman etkinliklerine katılımın, görme engelli bireylerin benlik saygılarına önemli ve olumlu katkılarda bulunduğunu ortaya koymuştur. Araştırma sonuçlarına göre düzenli olarak boş zaman etkinliklerine katılan görme engelli bireylerin, bu tür etkinliklere düzenli olarak katılmayanlara kıyasla daha yüksek benlik saygısı seviyelerine sahip oldukları belirlenmiştir (Kim vd., 2020). Yine Kore'de yürütülen farklı bir araştırmada da sosyal katılımın engelli bireylerin benlik saygılarını olumlu yönde etkilediği ve benlik saygısının da bu bireylerde yaşam memnuniyetinin pozitif bir yordayıcısı olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, engelli bireylerde benlik saygısının ve yaşam memnuniyetinin artırılması amacıyla bütünleşik sosyal katılım destek programlarının geliştirilmesinin önemi vurgulanmıştır (Ko, 2015). Fiziksel engelli üniversite öğrencileri ile yürütülen bir araştırmada ise sosyal desteğin ve sosyal öz yeterliğin, benlik saygısı ve yaşam memnuniyeti arasındaki ilişkiye aracılık ettiği bulunmuştur (Smedema vd., 2022).

Görme duyusunun kaybı, bireyin fiziksel çevreyle olan etkileşiminde görsel geribildirimden yoksun kalmasına yol açarak; bağımsız hareket kabiliyeti, bilgiye erişim ve günlük yaşam aktivitelerinin icrasında derin bir yaşantı eksikliği meydana getirmektedir. Bu işlevsel kısıtlılıklar, bireyin toplumsal



rollerini yerine getirme becerisini doğrudan etkileyerek öz-değer algısını sarsabilmektedir. Görme engelli yetişkinlere odaklanan spesifik literatürün sınırlılığı göz önüne alındığında, farklı engel grupları ve kronik sağlık sorunları ile yürütülen araştırmalar, bu bireylerin deneyimlediği psikososyal süreçlerin anlaşılmasında önemli bir karşılaştırma zemini sunmaktadır. Nitekim, farklı engel türlerine sahip bireylerde de iş tatmini ile benlik saygısı arasında pozitif yönlü bir ilişki rapor edilmesi (Griffin vd., 1996), bireyin üretken bir fert olarak toplumsal hayata katılımının engel grubundan bağımsız olarak öz-değer inşasındaki evrensel rolüne işaret etmektedir. Katılımcıların benlik saygısı düzeylerinin Aile Rol Performansı Ölçeği puanlarına göre farklılaşması da bu bağlamda dikkat çekicidir. Analiz sonuçları, aile içindeki görev ve ilişki performansının benlik saygısı üzerinde orta düzeyde pozitif bir etki yarattığını göstermektedir. Bu bulgu, disleksik bireylerde destekleyici aile ilişkilerinin benlik saygısını doğrusal yönde artırması (Nalavany vd., 2015) ve kronik hastalığı olan bireylerde aile işlevselliğinin psikolojik sağlık üzerindeki güçlü koruyucu etkisi (Wu vd., 2022) ile paralellik arz etmektedir. Görme engelli bireylerin günlük yaşamda karşılaştıkları fiziksel sınırlılıklar ve buna bağlı gelişen "bağımlılık" hissi düşünüldüğünde, aile içindeki rollerin başarıyla icra edilmesinin, diğer engel gruplarında olduğu gibi, bireyin yetersizlik duygusunu dengeleyen ve benlik saygısını stabilize eden merkezi bir unsur olduğu değerlendirilmektedir.

Engelli bir çocuğun bulunduğu ailelerde, ebeveynler, çocuklarının bakımı, eğitimi ve geleceği konusunda duydukları endişeler ve toplumdaki olumsuz tepkiler nedeniyle hem psikososyal iyilik hallerini hem de aile içi dinamiklerini olumsuz yönde etkileyen çeşitli karmaşık zorluklar yaşamaktadır. Bu ailelerde, artan stres düzeyleri, yorgunluk, tükenmişlik, eşler arası iletişimin bozulması, işsizlik, ekonomik zorluklar ve boşanma gibi sorunlar ortaya çıkabilmektedir. Örneğin, engelli çocuğa bakım vermenin, ebeveynlerin fiziksel ve zihinsel sağlıkları üzerinde olumsuz etkiler meydana getirdiği saptanmıştır (Raina vd., 2005). Engelli çocuğa sahip ebeveynler ile engelli çocuğu olmayan ebeveynler arasında ruh sağlığı ile ilgili belirtileri karşılaştıran bir araştırma, engelli çocuğa sahip ebeveynlerin daha yüksek düzeyde depresif semptomlar bildirdiğini ortaya koymuştur (Cantwell vd., 2015). Aile içerisinde yaşanan bu tür sorunlar aile sistemini zayıflatmakta ve ebeveyn-çocuk arasındaki ilişkileri olumsuz etkilemektedir. Engelli bir çocuğun gelecekteki durumu, büyük ölçüde ailesinin yaşam kalitesine bağlıdır. Ailenin kaynaklarının sınırlı olması ve düşük aile işlevselliği ebeveynlerin çocuklarını bağımsız bir yetişkin yaşamına hazırlama becerilerini kısıtlamaktadır. Bu da ileride çocuğun eğitim ve istihdam fırsatlarına erişiminin sınırlı olmasına ve sosyal ilişkilerinin kalitesinin olumsuz etkilenmesine yol açmaktadır. Sonuçta da çocuk gelecekte kendisine ilişkin olumsuz bir algı geliştirebilmekte ve düşük bir benlik saygısına sahip olabilmektedir (Mikołajczyk-Lerman, 2016). Ayrıca, ailelerin engelli çocuklarına karşı aşırı koruyucu bir tutum sergilemeleri ve onlara yaşlarına uygun sorumluluklar verme konusunda çekingen davranmaları da bu çocukların sağlıklı bir benlik algısı geliştirebilmelerini zorlaştırabilmektedir (Karataş ve Duyan, 2007, s. 6). Destekleyici ve olumlu bir aile ortamı ise görme engelli çocuklarda yüksek benlik saygısını güçlendirmektedir. Ebeveynlerin çocuklarına karşı duyarlı ve destekleyici bir tutum sergilemeleri, çocukların bağımsızlık ve sorumluluk duygularını geliştirmelerine yardımcı olmaktadır. Ayrıca, aile içi güçlü iletişim ve iş birliği, çocukların kendilerini değerli ve yetenekli hissetmelerini sağlayarak benlik saygılarının artmasına katkıda bulunmaktadır.

Bu araştırmada, görme engelli bireylerde benlik saygısını yordayan faktörler incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre bazı sosyodemografik değişkenler, genel öz yeterlik, bağlanma tarzları,



değer odaklı yaşam ve aile rol performansı, görme engelli bireylerin benlik saygısını anlamlı ölçüde etkilemektedir. Özellikle yüksek genel öz yeterlik inancına sahip olan bireylerin benlik saygısının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgu, görme engelli bireylerde benlik saygısını artırmaya yönelik eğitim ve rehabilitasyon programlarının tasarımında genel öz yeterlik kavramının daha fazla ele alınması gerektiğini ortaya koymaktadır. Bağlanma stillerinin de benlik saygısı üzerinde önemli etkileri olduğu belirlenmiştir. Güvenli bağlanma stili, yüksek benlik saygısı ile pozitif bir ilişki göstermiştir. Bu durum, psikososyal destek hizmetlerinin, bireylerin güvenli bağlanma geliştirmelerine yardımcı olacak şekilde yapılandırılması gerektiğini ortaya koymaktadır. Araştırmada ayrıca, değer odaklı yaşamın ve aile rol performansının benlik saygısı üzerindeki olumlu etkileri de vurgulanmıştır. Değerlerine uygun bir yaşam süren ve aile içi rol performansı yüksek olan bireylerin benlik saygısı daha yüksek bulunmuştur. Bu bulgular, aile içi iletişim ve destek mekanizmalarının güçlendirilmesinin, görme engelli bireylerin benlik saygısının artırılmasında önemli olduğunu göstermektedir. Sonuç olarak, bu araştırmanın bulguları, görme engelli bireylere yönelik eğitim destek programlarının ve rehabilitasyon hizmetlerinin geliştirilmesinde yol gösterici olabilir. Bu tür programların, genel öz yeterliği, güvenli bağlanma stillerini, değer odaklı yaşamı ve aile içi rol performansını desteklemeye yönelik olması, görme engelli bireylerin benlik saygısını artırmada etkili olabilir. Ayrıca, bu bulgular, görme engelli bireylerin sosyal hayatta karşılaştıkları zorlukların üstesinden gelmelerine yardımcı olacak stratejilerin geliştirilmesine de katkı sağlayabilir. Engelli bireylerin psikososyal iyilik hallerini ve genel yaşam kalitelerini artırmak amacıyla, daha geniş kapsamlı ve uzun vadeli çalışmaların yapılması önerilmektedir.



Kaynakça

- Açak, M. ve Karademir, T. (2011). İşitme engelli öğrencilerin benlik saygılarının bazı değişkenlere göre incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 12(2)*, 165-179.
- Akın, A. ve Uğur, E. (2014). Aile Rol Performansı Ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlanması, geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Uluslararası Aile Çocuk ve Eğitim Dergisi, 4(2)*, 125-133.
- Attawong, T. ve Kovindha, A. (2005). The influencing factors of acceptance of disability in spinal cord injured patients. *Nepal Journal of Neuroscience, 2(1)*, 67-70. <https://doi.org/10.3126/njn.v2i1.19997>.
- Augestad, L. B. (2017). Self-concept and self-esteem among children and young adults with visual impairment: a systematic review. *Cogent Psychology, 4(1)*. <https://doi.org/10.1080/23311908.2017.1319652>.
- Aypay, A. (2010). Genel Öz Yeterlik Ölçeği'nin (GÖYÖ) Türkçe'ye uyarlama çalışması. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 11(2)*, 113-131.
- Banks, L. M., Hameed, S., Kawsar Usman, S. ve Kuper, H. (2020). No one left behind? Comparing poverty and deprivation between people with and without disabilities in the maldives. *Sustainability, 12(5)*, 2066-2678. <https://doi.org/10.3390/su12052066>.
- Bano, H., Anjum, N. ve Pasha, S. (2015). Differences in self-esteem of university students with and without disability. *Journal of Educational Research (1027-9776), 18(1)*.
- Beach, J. D., Robinet, J. M. ve Hakim-Larson, J. (1995). Self-esteem and independent living skills of adults with visual impairments. *Journal of Visual Impairment & Blindness, 89(6)*, 531-540. <https://doi.org/10.1177/0145482X9508900609>.
- Bekman, M. (2022). Halkla ilişkiler uygulamalarında nicel araştırma yöntemi: ilişkisel tarama modeli. *Meriç Uluslararası Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi, 6(16)*, 238-258.
- Bogart, K. R. (2014). The role of disability self-concept in adaptation to congenital or acquired disability. *Rehabilitation Psychology, 59(1)*, 107-115. <https://doi.org/10.1037/a0035800>.
- Bowen, J. (2010a). Visual impairment and its impact on self-esteem. *British Journal of Visual Impairment, 28(1)*, 47-56. <https://doi.org/10.1177/0264619609349429>.
- Bowen, J. (2010b). Visual impairment and self-esteem: What makes a difference? *British Journal of Visual Impairment, 28(3)*, 235-243. <https://doi.org/10.1177/0264619610375504>.
- Brands, İ., Köhler, S., Stapert, S., Wade, D. ve van Heugten, C. (2014). Influence of self-efficacy and coping on quality of life and social participation after acquired brain injury: a 1-year follow-up study. *Archives of Physical Medicine and Rehabilitation, 95(12)*, 2327-2334. <https://doi.org/10.1016/j.apmr.2014.06.006>.
- Brown, J. D., Dutton, K. A. ve Cook, K. E. (2001). From the top down: self-esteem and self-evaluation. *Cognition and Emotion, 15(5)*, 615-631. <https://doi.org/10.1080/02699930126063>.
- Byra, S. ve Ćwirynkało, K. (2018). Coping strategies in students with physical disabilities – predictive role of self-esteem, general self-efficacy and basic hope. *Hrvatska Revija Za Rehabilitacijska İstraživanja, 54(2)*, 1-11. <https://doi.org/10.31299/hrri.54.2.1>.
- Cantwell, J., Muldoon, O. ve Gallagher, S. (2015). The influence of self-esteem and social support on the relationship between stigma and depressive symptomology in parents caring for children with intellectual disabilities. *Journal of Intellectual Disability Research, 59(10)*, 948-957.
- Chalk, H. M. (2015). Disability self-categorization in emerging adults. *Emerging Adulthood, 4(3)*, 200-206. <https://doi.org/10.1177/2167696815584540>.
- Chen, Y. P., Shaffer, M., Westman, M., Chen, S., Lazarova, M. ve Reiche, S. (2013). Family role performance: scale development and validation. *Applied Psychology, 63(1)*, 190-218. <https://doi.org/10.1111/apps.12005>.
- Cieślak, K. ve Golusiński, W. (2018). Coping with loss of ability vs. emotional control and self-esteem in women after mastectomy. *Reports of Practical Oncology & Radiotherapy, 23(3)*, 168-174. <https://doi.org/10.1016/j.rpor.2018.02.002>.



Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2026), 17 (1), 581-608.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2026), 17 (1), 581-608.
Araştırma Makalesi / Research Paper

Sayfa | 604

- Cronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. *Psychometrika*, 16(3), 297–334. <https://doi.org/10.1007/BF02310555>.
- Çekici, F., Aydın Sümbül, Z., Malkoç, A., Aslan Gördesli, M. ve Arslan, R. (2018). Değer Odaklı Yaşam Ölçeği: Türk kültürüne uyarlama, geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Journal of Turkish Studies*, 13(19), 459-471. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.14094>.
- Çuhadaroğlu, Ö. (1986). *Adolesanlarda benlik saygısı*. (Yayımlanmamış yayınlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Dahlbeck, D. T. ve Lightsey, O. R. (2008). Generalized self-efficacy, coping, and self-esteem as predictors of psychological adjustment among children with disabilities or chronic illnesses. *Children's Health Care*, 37(4), 293-315. <https://doi.org/10.1080/02739610802437509>.
- Diñçer, N., Bozdam, A. ve Yetkin, T. (2015). Bedensel engelli badmintoncularda benlik saygısının incelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(16), 157-164.
- Durmuş, B., Yurtkoru, S. E. ve Çinko, M. (2013). *Sosyal bilimlerde SPSS'le veri analizi* (5. bs.). İstanbul: Beta Basım.
- Dymecka, J., Gerymski, R., Tataruch, R. ve Bidzan, M. (2021). Fatigue, physical disability and self-efficacy as predictors of the acceptance of illness and health-related quality of life in patients with multiple sclerosis. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(24). <https://doi.org/10.3390/ijerph182413237>.
- Emerson, E. (2012). Commentary: childhood exposure to environmental adversity and the well-being of people with intellectual disabilities. *Journal of Intellectual Disability Research*, 57(7), 589-600. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2788.2012.01577.x>.
- Ercan, İ. ve İsmet, K. (2004). Ölçeklerde güvenilirlik ve geçerlik. *Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 30(3), 211-216.
- Erzen, E. (2016). Üç Boyutlu Bağlanma Stilleri Ölçeği. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(3), 1-21.
- Eymen, U. E. (2007). SPSS 15.0 veri analiz yöntemleri. www.istatistikmerkezi.com.
- Fatima, İ., Ashraf, S. ve Jahan, M. (2022). Identifying factors impacting the self-concept (SC) and self-esteem (SE) of visually impaired persons. *Pakistan Journal of Humanities and Social Sciences*, 10(4), 1487-1496.
- Fields, D. L. ve Blum, T. C. (1997). Employee satisfaction in work groups with different gender composition. *Journal of Organizational Behavior*, 18(2), 181-196. [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1099-1379\(199703\)18:2<181::AID-JOB799>3.0.CO;2-M](https://doi.org/10.1002/(SICI)1099-1379(199703)18:2<181::AID-JOB799>3.0.CO;2-M).
- Fotiadou, E., Christodoulou, P., Soulis, S. G., Tsimaras, V. K. ve Mousouli, M. (2014). Motor development and self-esteem of children and adolescents with visual impairment. *Journal of Education and Practice*, 5(37), 97-106.
- Garaigordobil, M. ve Bernarás, E. (2009). Self-concept, self-esteem, personality traits and psychopathological symptoms in adolescents with and without visual impairment. *The Spanish Journal of Psychology*, 12(1), 149-160. <https://doi.org/10.1017/S1138741600001566>.
- George, D. ve Mallery, M. (2010). *SPSS for Windows step by step: a simple guide and reference, 17.0 update*. Boston: Pearson.
- Greenberg, J. (2008). Understanding the vital human quest for self-esteem. *Perspectives on Psychological Science*, 3(1), 48-55. <https://doi.org/10.1111/j.1745-6916.2008.00061.x>.
- Griffin, D. K., Rosenberg, H., Cheyney, W. ve Greenberg, B. (1996). A comparison of self-esteem and job satisfaction of adults with mild mental retardation in sheltered workshops and supported employment. *Education and Training in Mental Retardation and Developmental Disabilities*, 142-150.
- Gultom, S. ve Oktaviani, L. (2022). The correlation between students' self-esteem and their English proficiency test result. *Journal of English Language Teaching and Learning*, 3(2), 52-57.
- Güloğlu, B. ve Karairmak, Ö. (2010). Üniversite öğrencilerinde yalnızlığın yordayıcısı olarak benlik saygısı. *Ege Eğitim Dergisi*, 11(2), 73–88.
- Gürbüz, S. ve Şahin, F. (2018). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri* (5.bs.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Demiröven, M., Acar, B. ve Yaman, Ö.M. (2026). Görme engelli yetişkin bireylerde benlik saygısını yordayan faktörlerin incelenmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 17(1), 581-608.
DOI. 10.51460/baebd.1707004



- Hamzat, T. K. ve Seyi-Adeyemo, O. R. (2008). Health status, self-esteem and participation: a comparison between young adults with mobility disability and those without disability in a Nigerian community. *Scandinavian Journal of Disability Research*, 10(3), 166-178. <https://doi.org/10.1080/15017410802120964>.
- Heatherton, T. F. ve Vohs, K. D. (2000). Interpersonal evaluations following threats to self: role of self-esteem. *Journal of Personality and Social Psychology*, 78 (4), 725-736. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.78.4.725>.
- Hwang, K., Johnston, M. V. ve Smith, J. K. (2009). Adult attachment styles and life satisfaction in individuals with physical disabilities. *Applied Research in Quality of Life*, 4(3), 295-310. <https://doi.org/10.1007/s11482-009-9082-x>.
- Indrayani, N. P. A. P. ve Immanuel, A. S. (2022). Self-esteem in total blindness and low vision individuals: a narrative literature review. *The 2nd international conference on biopsychosocial issues* içinde (ss. 111-122). Semarang.
- İslamoğlu, A. H. ve Alnıaçık, Ü. (2014). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. İstanbul: Beta Yayınevi.
- Jung, Y. H., Kang, S. H., Park, E.-C. ve Jang, S.-Y. (2022). Impact of the acceptance of disability on self-esteem among adults with disabilities: a four-year follow-up study. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(7), 3874-3884. <https://doi.org/10.3390/ijerph19073874>.
- Kapinga, O. S. ve Aloni, M. (2023). Measuring levels of self-esteem of students with visual impairments in regular schools in Tanzania. *British Journal of Visual Impairment*, 41(2), 388-399.
- Karataş, K. ve Duyan, V. (2001). Görme engellilerde benlik saygısı ve kaygı. *Ufku Ötesi Bilim Dergisi*, 1(2), 1-15.
- Karataş, K. ve Duyan, V. (2007). Görme engelli ilköğretim öğrencilerinin benlik saygısı. *Ufku Ötesi Bilim Dergisi*, 7(1), 4-16.
- Kim, J., Han, A., Hodges, J. S. ve Kim, M. (2020). Contribution of leisure activities to health perception, life satisfaction, and self-esteem among Korean individuals with visual impairments. *Journal of Visual Impairment & Blindness*, 114(2), 152-164. <https://doi.org/10.1177/0145482X20906642>.
- Kirkpatrick, L. A. ve Ellis, B. J. (2007). An evolutionary psychological approach to self-esteem: multiple domains and multiple functions. *Blackwell Handbook of Social Psychology: Interpersonal Processes*, 409-436. <https://doi.org/10.1002/9780470998557.ch16>.
- Ko, M. S. (2015). The effects of social participation on daily life satisfaction in elderly with disabilities: mediating effect of self-rated health status and self-esteem. *The Korean Journal of Health Service Management*, 9(3), 221-232. <https://doi.org/10.12811/kshsm.2015.9.3.221>.
- Lachowicz-Tabaczek, K. ve Śniecińska, J. (2011). Self-concept and self-esteem: How the content of the self-concept reveals sources and functions of self-esteem. *Polish Psychological Bulletin*, 42(1), 24-35. <https://doi.org/10.2478/v10059-011-0005-y>.
- Leary, M. R. (1999). Making sense of self-esteem. *Current Directions in Psychological Science*, 8(1), 32-35.
- Leary, M. R. ve Baumeister, R. F. (2000). The nature and function of self-esteem: sociometer theory. *Advances in Experimental Social Psychology*, 1-62. [https://doi.org/10.1016/S0065-2601\(00\)80003-9](https://doi.org/10.1016/S0065-2601(00)80003-9).
- Leary, M. R. ve Downs, D. L. (1995). Interpersonal functions of the self-esteem motive: the self-esteem system as a sociometer. *Efficacy, agency, and self-esteem* içinde (ss. 123-144). Boston, MA: Springer US.
- Lestari, R. ve Fajar, M. (2020). Gratitude, self-esteem and optimism in people with physical disabilities. *Prizren Social Science Journal*, 4(2), 14-21. <https://doi.org/10.32936/pssj.v4i2.150>.
- Maaswinkel, I. M., van der Aa, H. P. A., van Rens, G. H. M. B., Beekman, A. T. F., Twisk, J. W. R. ve van Nispen, R. M. A. (2020). Mastery and self-esteem mediate the association between visual acuity and mental health: a population-based longitudinal cohort study. *BMC Psychiatry*, 20(1), 461-469. <https://doi.org/10.1186/s12888-020-02853-0>.
- Messmer Uccelli, M., Traversa, S. ve Ponzio, M. (2016). A survey study comparing young adults with MS and healthy controls on self-esteem, self-efficacy, mood and quality of life. *Journal of the Neurological Sciences*, 368, 369-373. <https://doi.org/10.1016/j.jns.2016.07.039>.
- Demiröven, M., Acar, B. ve Yaman, Ö.M. (2026). Görme engelli yetişkin bireylerde benlik saygısını yordayan faktörlerin incelenmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 17(1), 581-608.
DOI. 10.51460/baebd.1707004



- Mikołajczyk-Lerman, G. Y. (2016). The quality of life of the disabled children: functioning within the family. *Acta Neuropsychologica*, 14(3), 295-308. <https://doi.org/10.5604/17307503.1222843>.
- Mirmohammadi, F., Pourmohamadreza-Tajrishi, M., Dolatshahi, B. ve Bakhshi, E. (2022). The effectiveness of acceptance and commitment group therapy on the self-esteem of girls with visual impairment. *Archives of Rehabilitation*, 22(4), 462-481.
- Miyahara, M. ve Piek, J. (2006). Self-esteem of children and adolescents with physical disabilities: quantitative evidence from meta-analysis. *Journal of Developmental and Physical Disabilities*, 18(3), 219-234. <https://doi.org/10.1007/s10882-006-9014-8>.
- Moon, J. Y. ve Kim, J. H. (2021). Correction: association between self-esteem and efficacy and mental health in people with disabilities. *Plos One*, 19(5). doi:10.1371/journal.pone.0303430
- Moradi, M., Mozaffari, H., Askari, M. ve Azadbakht, L. (2022). Association between overweight/obesity with depression, anxiety, low self-esteem, and body dissatisfaction in children and adolescents: a systematic review and meta-analysis of observational studies. *Critical Reviews in Food Science and Nutrition*, 62(2), 555-570. <https://doi.org/10.1080/10408398.2020.1823813>.
- Mushtaq, M., Anjum, A., Jameel, R., Iqbal, M. N., Shahid, A. A. ve Dastgir, M. H. A. (2020). Stigma of disability, social phobia and self-esteem in adolescents with physical disability. *Journal of Postgraduate Medical Institute*, 34(2), 98-103.
- Nalavany, B. A., Carawan, L. W. ve Sauber, S. (2015). Adults with dyslexia, an invisible disability: the mediational role of concealment on perceived family support and self-esteem. *British Journal of Social Work*, 45(2), 568-586. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bct152>.
- Orth, U. ve Robins, R. W. (2014). The development of self-esteem. *Current Directions in Psychological Science*, 23(5), 381-387. <https://doi.org/10.1177/0963721414547414>.
- Orth, U. ve Robins, R. W. (2022). Is high self-esteem beneficial? Revisiting a classic question. *American Psychologist*, 77(1), 5-17. <https://doi.org/10.1037/amp0000922>.
- Özcan, S. N. ve Gençay, S. (2023). Spor yapan görme engelli bireylerin benlik saygısı ve yaşam doyumlarının incelenmesi. *Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi*, 10(94), 813-818. <https://doi.org/10.26450/jshsr.3634>.
- Papadopoulos, K., Montgomery, A. J. ve Chronopoulou, E. (2013). The impact of visual impairments in self-esteem and locus of control. *Research in Developmental Disabilities*, 34(12), 4565-4570. <https://doi.org/10.1016/j.ridd.2013.09.036>.
- Papadopoulos, K., Paralikas, T., Barouti, M., ve Chronopoulou, E. (2014). Self-esteem, locus of control and various aspects of psychopathology of adults with visual impairments. *International Journal of Disability, Development and Education*, 61(4), 403-415. <https://doi.org/10.1080/1034912X.2014.955785>
- Pyszczynski, T., Greenberg, J., Solomon, S., Arndt, J. ve Schimel, J. (2004). Why do people need self-esteem? A theoretical and empirical review. *Psychological Bulletin*, 130(3), 435-468. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.130.3.435>.
- Raina, P., O'Donnell, M., Rosenbaum, P., Brehaut, J., Walter, S. D., Russell, D., ... Wood, E. (2005). The health and well-being of caregivers of children with cerebral palsy. *Pediatrics*, 115(6), 626-636. <https://doi.org/10.1542/peds.2004-1689>.
- Rentsch, K. ve Schröder-Abé, M. (2018). Stability and change in domain-specific self-esteem and global self-esteem. *European Journal of Personality*, 32(4), 353-370. <https://doi.org/10.1002/per.2167>.
- Ringer, J. M., Buchanan, E. E., Olesek, K. ve Lysaker, P. H. (2013). Anxious and avoidant attachment styles and indicators of recovery in schizophrenia: associations with self-esteem and hope. *Psychology and Psychotherapy: Theory, Research and Practice*, 87(2), 209-221. <https://doi.org/10.1111/papt.12012>.
- Rosenberg, M. (1965). *Society and the adolescent: self-image*. Princeton: Princeton University Press.
- Rosenberg, M., Schooler, C., Schoenbach, C. ve Rosenberg, F. (1995). Global self-esteem and specific self-esteem: different concepts, different outcomes. *American Sociological Review*, 60(1), 141-156. <https://doi.org/10.2307/2096350>.
- Demiröven, M., Acar, B. ve Yaman, Ö.M. (2026). Görme engelli yetişkin bireylerde benlik saygısını yordayan faktörlerin incelenmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 17(1), 581-608.
DOI. 10.51460/baedb.1707004



- Saleem, J., Saleem, S., Ikram, S., Inam, S., Siddiqui, A. ve Ain, Q. U. (2023). Self-esteem and social intelligence in visually impaired adolescents. *Pakistan Journal of Medical and Health Sciences, 17*(1), 5-7. <https://doi.org/10.53350/pjmhs20231715>.
- Salehi, M., Azarbajani, A., Shafiei, K., Ziaei, T., ve Shayegh, B. (2015). Self-esteem, general and sexual self-concepts in blind people. *Journal of Research in Medical Sciences, 20*(10), 930–936. <https://doi.org/10.4103/1735-1995.172764>
- Saraçoğlu, B., Minden, H. ve Wilchesky, M. (1989). The adjustment of students with learning disabilities to university and its relationship to self-esteem and self-efficacy. *Journal of Learning Disabilities, 22*(9), 590-592. <https://doi.org/10.1177/002221948902200913>.
- Šare, S., Ljubičić, M., Gusar, I., Čanović, S. ve Konjevoda, S. (2021). Self-esteem, anxiety, and depression in older people in nursing homes. *Healthcare, 9*(8). <https://doi.org/10.3390/healthcare9081035>.
- Sechi, C., Vismara, L., Brennstuhl, M. J., Tarquinio, C. ve Lucarelli, L. (2020). Adult attachment styles, self-esteem, and quality of life in women with fibromyalgia. *Health Psychology Open, 7*(2), 1-8. <https://doi.org/10.1177/2055102920947921>.
- Seki, T. ve Dilmaç, B. (2020). Benlik saygısı ve ilişkisel faktörler: bir meta-analiz çalışması. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 18*(2), 853-873. <https://doi.org/10.37217/tebd.735112>.
- Smedema, S. M., Chan, F., Yaghmaian, R. A., Cardoso, E. D., Muller, V., Keegan, J. ve Ebener, D. J. (2015). The relationship of core self-evaluations and life satisfaction in college students with disabilities: evaluation of a mediator model. *Journal of Postsecondary Education and Disability, 28*(3), 341-358.
- Smedema, S. M., Lee, D. ve Bhattarai, M. (2022). An examination of the relationship of core self-evaluations and life satisfaction in college students with disabilities. *Rehabilitation Counseling Bulletin, 65*(2), 129-139. <https://doi.org/10.1177/00343552219935>.
- Şahin, G. ve Balcı Akpınar, R. (2016). Ortopedik engelli bireylerin öfke ifade biçimleri, benlik saygıları ve yaşam doyumları. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi, 19*(3), 197-209.
- Tołczyk, S. ve Pisula, E. (2019). Self-esteem and coping styles in Polish youths with and without visual impairments. *Journal of Visual Impairment & Blindness, 113*(3), 283-294. <https://doi.org/10.1177/0145482X19854903>.
- Toy, A. B., Toros, T., Gündoğan, U., Öğraş, E. B. ve Çetin, M. Ç. (2020). İşitme engelli güreşçiler ile işitme engelli sedanter bireylerde bazı değişkenler açısından benlik saygısı ve yaşam doyumunu arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Sportive, 3*(2), 48-61.
- Uysal, İ. (2013). Akademisyenlerin genel öz-yeterlik inançları: AİBÜ Eğitim Fakültesi örneği. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 3*(2), 144-151.
- von Soest, T., Wichstrøm, L. ve Kvaalem, İ. L. (2016). The development of global and domain-specific self-esteem from age 13 to 31. *Journal of Personality and Social Psychology, 110*(4), 592-608. <https://doi.org/10.1037/pspp0000060>.
- Wilson, K. G. ve Groom, J. (2002). *The valued living questionnaire (Unpublished document) available from the first author at the Department of Psychology*. University of Mississippi, University, MS.
- Wu, Q., Zhu, P., Liu, X., Chen, C., Ji, Q. ve Gu, Q. (2022). The impact of family function on mental health status in patient with inflammatory bowel disease: the mediating role of self-esteem. *Frontiers in Psychiatry, 13*. <https://doi.org/10.3389/fpsy.2022.1007318>.
- Xie, Z., Yuan, W. ve Zhang, L. F. (2022). A cross-lagged study of psychosocial adaptation among students with visual impairments: coping, self-esteem, and social integration. *Research in Developmental Disabilities, 128*.
- Yamada, T., Sakisaka, K., Bermúdez Rodríguez, L. N. ve Yamaoka, K. (2021). Self-esteem, socioeconomic status and social participation of persons with disabilities living in areas affected by armed conflict in Colombia. *International Journal of Environmental Research and Public Health, 18*(8), 4328. <https://doi.org/10.3390/ijerph18084328>.



Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2026), 17 (1), 581-608.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2026), 17 (1), 581-608.
Araştırma Makalesi / Research Paper

- Yehene, E., Lichtenstern, G., Harel, Y., Druckman, E. ve Sacher, Y. (2019). Self-efficacy and acceptance of disability following mild traumatic brain injury: a pilot study. *Applied Neuropsychology: Adult, 27(5)*, 468-477. <https://doi.org/10.1080/23279095.2019.1569523>.
- Zeried, F. M., Sedeeq, A. ve Osuagwu, U. (2019). Influence of parenting style on the visually impaired adolescents and their self-esteem - analysis based on a Saudi population. *Biomedical Journal of Scientific & Technical Research, 19(5)*, 14607